

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu Vladimíra Sládečka a soudců Tomáše Lichovníka (soudce zpravodaj) a Davida Uhlíře ve věci ústavní stížnosti stěžovatelek **1) H. K., 2) M. K., 3) M. Š.**, zastoupených JUDr. Alešem Staňkem, Ph.D., advokátem sídlem Národní 43, Praha 1, **proti rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 30 Co 38/2016-238 ze dne 26. 4. 2016 a usnesení Nejvyššího soudu č. j. 28 Cdo 4558/2016-284 ze dne 1. 3. 2017**, za účasti Městského soudu v Praze a Nejvyššího soudu jako účastníků řízení a 1) hlavního města Prahy, sídlem Mariánské náměstí 2, Praha 1, zastoupeného JUDr. Jakubem Kotrbou, advokátem sídlem Těšnov 1/1059, Praha 1, a 2) R. K., jako vedlejších účastníků řízení takto:

I. Rozsudkem Městského soudu v Praze č. j. 30 Co 38/2016-238 ze dne 26. 4. 2016 a usnesením Nejvyššího soudu č. j. 28 Cdo 4558/2016-284 ze dne 1. 3. 2017 bylo neoprávněně zasaženo do ústavně zaručeného práva stěžovatelek na soudní ochranu a spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Tato rozhodnutí se proto ruší.

O d ů v o d n ě n í :

I.

1. Ústavnímu soudu byl doručen návrh na zahájení řízení o ústavní stížnosti ve smyslu § 72 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, jehož prostřednictvím stěžovatelky usilovaly o zrušení v záhlaví označeného rozhodnutí Městského soudu v Praze s odůvodněním, že jím bylo porušeno jejich ústavně zaručené právo na soudní ochranu a spravedlivý proces dle čl. 36 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), jakož i právo vlastnit majetek dle čl. 11 Listiny. Z obsahu stížnostního návrhu Ústavní soud nicméně dovodil, že stěžovatelky napadají i výše zmiňované rozhodnutí Nejvyššího soudu, od jehož doručení počítají lhůtu k podání ústavní stížnosti. Ústavní soud proto v souladu se svou judikaturou (srov. např. usnesení sp. zn. II. ÚS 256/08 ze dne 6. 8. 2008 - všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>), navazující na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva (srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Bulena proti České republice ze dne 20. 4. 2004 č. 57567/00), podrobil ústavnímu přezkumu i usnesení Nejvyššího soudu, aniž považoval za nutné vyzývat stěžovatelky k upřesnění petitu ústavní stížnosti nebo k odstranění vad jejich podání.

2. K věci samé Ústavní soud z vyžádaného spisového materiálu zjistil, že stěžovatelky (společně s K., která se k ústavní stížnosti nepřipojila) podaly u Obvodního soudu pro Prahu 4 (dále též „obvodní soud“) žalobu, v níž se domáhaly určení, že jsou podílovými spoluvlastnicemi – každá z jedné čtvrtiny – pozemku parc. č. XX, o výměře

29 m², pozemku parc. č. XX, o výměře 209 m², pozemku parc. č. XX, o výměře 124 m² a pozemku parc. č. XX, o výměře 67 m², vše v k.ú. Točná, zapsaných na LV č. XX u Katastrálního úřadu pro hl. m. Praha, katastrální pracoviště Praha. Důvodem pro podání žaloby byla skutečnost, že v katastru nemovitostí bylo k daným nemovitostem duplicitně evidováno vlastnické právo hlavního města Prahy (dále jen „vedlejší účastník“).

3. Obvodní soud rozsudkem č. j. 11 C 11/2014-181 ze dne 12. 11. 2015 žalobě vyhověl a určil, že vlastnické právo k předmětným nemovitostem svědčí stěžovatelkám. Proti tomuto rozhodnutí podal vedlejší účastník odvolání, na jehož podkladě Městský soud v Praze (dále též „městský soud“) rozsudkem č. j. 30 Co 38/2016-238 ze dne 26. 4. 2016 změnil rozhodnutí soudu prvního stupně tak, že se žaloba zamítá. Městský soud konstatoval, že předmětné pozemky byly v roce 1983 v rámci technickohospodářského mapování zapsány pod označením EN 15, EN 33 a EN 406 na LV č. XX jakožto vlastnictví státu, neboť se na nich nacházely místní komunikace a veřejně přístupná zeleň. Dle názoru odvolacího soudu se tímto okamžikem předmětných pozemků fakticky chopil stát, a to bez právního důvodu, což zakládalo možnost uplatnění nároku na jejich vydání dle § 6 odst. 1 písm. p) zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů (dále též „zákon o půdě“). Pakliže stěžovatelky (jejich právní předchůdci) této možnosti nevyužily, nemohou se následně domáhat určení vlastnického práva dle občanskoprávních předpisů, neboť by tím docházelo k obcházení restitučního zákonodárství.

4. Stěžovatelky napadly rozsudek městského soudu dovoláním, které však Nejvyšší soud usnesením č. j. 28 Cdo 4558/2016-284 ze dne 1. 3. 2017 odmítl. Nejvyšší soud v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že obecně platí, že u nemovitostí, které přešly na stát některým ze způsobů předvídaným v restitučních předpisech, je vyloučeno domáhat se ochrany vlastnického práva podle předpisů občanskoprávních. Výjimku by představovala situace, kdy k uplatnění restitučního nároku nedošlo proto, že dotčené osoby v rozhodné době neměly důvod – jak s ohledem na zápis v katastru nemovitostí, tak i faktický stav – pochybovat o svém vlastnickém právu. To však dle názoru Nejvyššího soudu nebyl případ stěžovatelek, neboť jim (jejich právním předchůdcům) muselo být zřejmé, že se k předmětným nemovitostem choval jako vlastníci stát, který na nich zbudoval místní komunikaci a část z nich začlenil do veřejné zeleně. Proto Nejvyšší soud shledal správným názor městského soudu, že náprava stěžovatelkami tvrzeného protiprávního stavu byla možná pouze cestou restitučních předpisů.

5. Proti rozhodnutí městského a Nejvyššího soudu podaly stěžovatelky ústavní stížnost, v níž namítaly, že na jejich případ dopadá výjimka zmíněná Nejvyšším soudem, neboť jejich právním předchůdcům v době rozhodné pro uplatnění restitučního nároku nemohla vzniknout pochybnost o tom, že jsou vlastníky dotčených pozemků. Stěžovatelky v této souvislosti uvedly, že předmětné pozemky byly až do roku 2007 součástí pozemků PK XX, XX, XX v k. ú. Točná, k nimž jejich právním předchůdcům náleželo vlastnické právo v nepřetržité linii od konce 19. století. Charakter těchto pozemků se po celé období let 1948-1989 nijak nezměnil, kdy tyto plnily funkci obslužných cest k polnostem právních předchůdců stěžovatelek, resp. funkci pietní, což dle názoru stěžovatelek prokazovaly letecké snímky, které v řízení před obecnými soudy předložily. Stěžovatelky dále zdůraznily, že z dotčených pozemků byla po celou dobu trvání vlastnického práva odváděna daň dědická i daň z nemovitosti, a rovněž odkázaly na potvrzení vystavené dne 18. 12. 1998 Zemědělským družstvem „Agrofarma“ v likvidaci, Praha – Cholupice, v němž bylo uvedeno, že nemovitosti vyznačené na LV č. XX v k. ú. Točná byly na

základě vládního nařízení č. 50/1955 Sb. předány do trvalého bezplatného užívání JZD Točná a posléze byly na základě zákona č. 229/1991 Sb. vydány právním předchůdcům stěžovatelek. Skutečnost, že tito o svém vlastnickém právu nepochybovali, byla dle stěžovatelek zřejmá i z toho, že s pozemky disponovali, když jednak pozemky parc. č. XX a XX (jako součást pozemku PK 322/1) pronajali JZD Cholupice, a jednak vyslovili souhlas, aby paní V. S. udržovala zeleň kolem památníku, která se nachází na pozemcích p. č. XX a XX. Stěžovatelky vyjádřily přesvědčení, že zařazení předmětných pozemků do sítě místních komunikací III. třídy (parc. č. 15/5, 33/3), ani skutečnost, že se na pozemku nachází veřejná účelová komunikace (parc. č. 15/4), nebo že pozemek je evidován jako veřejná zeleň ve výstavbě (parc. č. 406), a ani fakt, že pozemky nejsou oploceny, nemohly u jejich právních předchůdců vyvolat pochybnost o jejich vlastnickém právu. Opačný závěr městského soudu označily stěžovatelky za rozporný s elementárním chápáním spravedlnosti a porušující základní právo na ochranu vlastnictví.

6. Stěžovatelky dále zaslaly Ústavnímu soudu přípis ze dne 26. 4. 2018, v němž navrhly, aby byl proveden důkaz protokolem o jednání před Obvodním soudem pro Prahu 4 ze dne 26. 3. 2018, sp. zn. 19 C 623/2013. Stěžovatelky odůvodnily svůj návrh tím, že protokol se týká řízení vedeného o určení vlastnického práva k pozemku parc. č. XX v k. ú. Točná, který vznikl z původního pozemku PK 322/1, přičemž vedlejší účastník učinil při ústním jednání nesporným, že právní předchůdci stěžovatelek požádali v restituci o vydání pozemku PK 322/1 a bylo jim vyhověno. Dle názoru stěžovatelek výše uvedené potvrzuje jimi zastávaný názor, že k obcházení restitučních předpisů z jejich strany dojit nemohlo.

7. Dne 28. 11. 2018 obdržel Ústavní soud další přípis, k němuž stěžovatelky přiložily nájemní smlouvu, kterou našly v pozůstalosti po K. K., a navrhly, aby byla rovněž provedena jako důkaz. Touto smlouvou pronajali dne 1. 4. 1993 právní předchůdci stěžovatelek celý pozemek PK 322/1 (z něž posléze vznikly pozemky parc. č. XX a XX) společnosti Agrofarma Cholupice s. r. o., což dle názoru stěžovatelek potvrzovalo, že tento pozemek byl právním předchůdcům stěžovatelek v restituci vydán a oni se k němu v dobré víře chovali jako jeho vlastníci.

II.

8. K ústavní stížnosti, včetně jejích doplnění, se vyjádřili účastníci řízení. Městský soud uvedl, že nepovažuje ústavní stížnost za důvodnou a v dalším odkázal na odůvodnění svého rozhodnutí. Nejvyšší soud konstatoval, že byl vázán skutkovými zjištěními soudů nižších stupňů, dle nichž dotčené pozemky fakticky obhospodařoval stát, který dal svým jednáním zřetelně najevo, že se považuje za subjekt oprávněný je držet a nakládat s nimi dle vlastní vůle, což dokládá zejména vybudování místní komunikace či začlenění pozemku do veřejné zeleně. Závěr odvolacího soudu, že měla-li osoba, jejíž nemovitost převzal stát bez právního důvodu, možnost žádat o vydání této nemovitosti podle zákona o půdě, nemůže se následně domáhat určení vlastnického práva k nemovitosti podle obecných předpisů občanského práva, odpovídá ustálené judikatuře vycházející z rozsudku velkého senátu občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 1222/2001 ze dne 11. 9. 2003 a stanoviska pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05 ze dne 1. 11. 2005. Nejvyšší soud rovněž upozornil na své usnesení sp. zn. 28 Cdo 2150/2016 ze dne 5. 6. 2018 a na něj navazující usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2763/18 ze dne 16. 10. 2018, v němž byla řešena obdobná problematika. Dle Nejvyššího soudu bylo tedy v projednávané věci postupováno v souladu s ustálenou

rozhodovací praxí a ústavní stížnost by proto měla být jako zjevně neopodstatněná odmítnuta.

9. Vedlejší účastník, hl. město Praha, označil ve svém vyjádření postup odvolacího a dovolacího soudu, jakož i jimi přijaté závěry, za správné a plně se s nimi ztotožnil. Zejména přitom zdůraznil, že stěžovatelky neprokázaly, že by se jejich právní předchůdci chopili držby předmětných nemovitostí; naopak bylo zjištěno, že od roku 1983, tzn. od provedení technickohospodářského mapování, se k dotčeným pozemkům fakticky choval jako vlastník stát. Vedlejší účastník dále uvedl, že stěžovatelkami navržený důkaz nájemní smlouvou ze dne 1. 4. 1993 není přípustný, neboť byl předložen až poté, co byla věc obecnými soudy vyřešena, a navíc se jednalo o skutkovou otázku, která mohla být při náležité bdělosti stěžovatelek posouzena právě v řízení před těmito soudy. Závěrem vedlejší účastník navrhl, aby byla ústavní stížnost jako nedůvodná zamítnuta.

10. Stěžovatelky reagovaly na vyjádření účastníků replikou, v níž konstatovaly, že celé hospodářství jejich právního předchůdce, pana A. K., bylo opatřením MNV Cholupice z 10. 3. 1965 přikázáno do trvalého bezplatného užívání JZD Rozkvět se sídlem v Cholupicích. Následně pak došlo k transformaci tohoto užívacího práva na právo bezplatného a trvalého užívání předmětných nemovitostí podle zákona č. 123/1975 Sb. V souladu s ustanovením § 22 odst. 1 písm. b) zákona č. 228/1992 Sb. došlo ke dni 24. 6. 1991 ke zrušení užívacích práv založených zákonem č. 123/1975 Sb. a k obnovení plného vlastnického práva původních vlastníků. Pakliže chtěly organizace dotčené nemovitosti nadále užívat, byly povinny uzavřít s těmito vlastníky nájemní smlouvy. V případě právních předchůdců ukončilo Zemědělské družstvo Cholupice (právní nástupce JZD Rozkvět) užívání pozemků ke dni 28. 11. 1992 a předalo celé hospodářství právním předchůdcům stěžovatelek, kteří se ujali obhospodařování těchto pozemků tím způsobem, že je pronajali nájemní smlouvou ze dne 1. 4. 1993 společností Agrofarma Cholupice s. r. o. Stěžovatelky uzavřely, že za těchto okolností nemohly obcházet restituční předpisy a na své ústavní stížnosti proto setrvaly.

III.

11. Ústavní stížnost je přípustná, je podána včas a splňuje ostatní náležitosti vyžadované zákonem [§ 30 odst. 1, § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu], Ústavní soud tedy přistoupil k jejímu meritornímu projednání, přičemž dospěl k závěru, že je důvodná.

12. Jádro ústavní stížnosti představovala otázka, zda lze určovací žalobu stěžovatelek kvalifikovat jako obcházení restitučních předpisů a zda bylo namístě ji z tohoto důvodu zamítnout.

13. Ústavní soud ve své judikatorní praxi opakovaně zdůrazňuje, že jeho úkolem je ochrana ústavnosti (čl. 83 Ústavy České republiky). Není součástí soustavy obecných soudů a nepřisluší mu právo dozoru nad jejich rozhodovací činností, do níž je oprávněn zasáhnout pouze v případě, byla-li pravomocným rozhodnutím soudu porušena stěžovatelova základní práva chráněná ústavním pořádkem České republiky. K tomu dochází mimo jiné tehdy, pokud orgány veřejné moci svévolně aplikují právní normy, takže se právní závěry v jejich rozhodnutích dostávají do extrémního nesouladu s vykonanými skutkovými zjištěními [srov. např. nález ve věci sp. zn. I. ÚS 401/98 ze

dne 13. 1. 1999 (N 3/13 SbNU 11), nález sp. zn. III. ÚS 1624/09 ze dne 5. 3. 2010 (N 43/56 SbNU 479)], případně se opírají o nesprávně nebo nedostatečně zjištěný stav věci, a své závěry tak aplikují na stav pouze domnělý. To je v rozporu s individuálním charakterem každého soudního rozhodnutí, které musí splňovat požadavky fakticity, což ve svém důsledku vede k porušení práva na spravedlivý proces [srov. nálezy sp. zn. III. ÚS 84/94 ze dne 20. 6. 1995 (N 34/3 SbNU 257), sp. zn. III. ÚS 173/02 ze dne 10. 10. 2002 (N 127/28 SbNU 95) či sp. zn. III. ÚS 1604/13 ze dne 7. 5. 2014 (N 78/73 SbNU 387)]. Právě takový případ v nyní posuzované věci nastal.

14. Ústavní soud považuje za vhodné nejprve zrekapitulovat základní východiska, týkající se vztahu obecných předpisů občanského práva a předpisů restitučních. Tato Ústavní soud podrobně vyložil např. v nálezu sp. zn. I. ÚS 987/18 ze dne 2. 7. 2019, přičemž příslušné závěry lze shrnout takto:

15. Dle ustálené judikatury nelze žalobou na určení vlastnického práva obcházet smysl a účel restitučního zákonodárství [stanovisko pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05 ze dne 1. 11. 2005 (ST 21/39 SbNU 493; 477/2005 Sb.) či nález sp. zn. I. ÚS 185/05 ze dne 3. 1. 2006 (N 1/40 SbNU 3)]. Jestliže tedy byla určitá osoba oprávněna uplatnit ohledně určité nemovité věci restituční nárok, měla tak učinit, a pokud tak neučinila, nemůže se následně domáhat určení vlastnického práva k takové věci určovací žalobou podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. Výše uvedený názor se prosadí i v případě nemovitostí, které stát převzal v rozhodném období bez právního důvodu ve smyslu § 6 odst. 1 písm. p) zákona č. 229/1991 Sb. (srov. rozsudek velkého senátu občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 1222/2001 ze dne 11. 9. 2003). Vždy je ovšem třeba pečlivě zvažovat všechna relevantní specifika a okolnosti daného případu [nález sp. zn. I. ÚS 89/07 ze dne 25. 6. 2009 (N 150/53 SbNU 825)]. Pakliže by určovací žaloba nesměřovala k obcházení restitučního zákonodárství, potom její uplatnění být vyloučeno nemusí [nález sp. zn. I. ÚS 566/07 ze dne 5. 8. 2009 (N 176/54 SbNU 209)]. Tak tomu bude v případě, kdy určitá osoba neměla - a ani vzhledem ke všem relevantním okolnostem objektivně nemohla mít - pochybnost, že je vlastníkem určité nemovitosti, a z tohoto důvodu restituční nárok ve k tomu určené lhůtě neuplatnila [k tomu srov. nález sp. zn. I. ÚS 709/09 ze dne 20. 10. 2009 (N 222/55 SbNU 85), nález sp. zn. I. ÚS 2299/13 ze dne 22. 4. 2014 (N 64/73 SbNU 221), nález sp. zn. I. ÚS 3248/10 ze dne 17. 5. 2011 (N 95/61 SbNU 463) či rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 2609/2010 ze dne 8. 9. 2010].

16. Z výše uvedeného vyplývá, že aby bylo možno určovací žalobu stěžovatele zamítnout, je nezbytné jednak dovodit, že stát převzal předmětné nemovitosti bez právního důvodu ve smyslu § 6 odst. 1 písm. p) zákona o půdě, a dále je třeba učinit závěr o tom, že nebyly dány specifické okolnosti, které by nasvědčovaly tomu, že se o obcházení restitučních předpisů ve skutečnosti nejednalo. Ačkoliv se stížnostní argumentace stěžovatele upínala výlučně k druhé ze zmíněných otázek, tzn. k tomu, zda v jejich případě došlo či nedošlo k obcházení restitučních předpisů, Ústavní soud podotýká, že je vázán toliko petitum ústavní stížnosti, a nikoliv jejím odůvodněním. Musel se proto zabývat i prvou z uvedených otázek, tzn. zda došlo k naplnění zmíněného restitučního důvodu, neboť kdyby tomu tak nebylo, potom by překážka pro uplatnění určovací žaloby vůbec neexistovala, resp. k obcházení restitučního zákonodárství by z principu dojít nemohlo.

17. Pokud jde o restituční nárok dle § 6 odst. 1 písm. p) zákona o půdě, tento zakládá především tzv. faktická okupace nemovitosti, tj. situace, kdy stát s nemovitostí nakládal, jako kdyby byl jejím vlastníkem, aniž by učinil jakýkoliv formální úkon, jímž by dosavadního vlastníka zbavoval vlastnického práva. Pod citované ustanovení však spadají například i případy, kdy se právní titul, na jehož základě měl stát vlastnické právo nabýt, ukáže neplatným (srov. rozsudek velkého senátu Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 1529/2004 ze dne 7. 12. 2005, Rc 72/2006). Podmínkou převzetí určité nemovitosti státem bez právního důvodu dle § 6 odst. 1 písm. p) zákona o půdě je však vždy uchopení držby dotčené nemovitosti, a to třeba i držby neoprávněné (srov. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 18/2006 ze dne 13. 12. 2006, Rc 62/2008; či rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 4560/2011 ze dne 19. 11. 2013). Pokud stát pouze deklaroval převzetí nemovitosti, fakticky se však moci nad ní nechopil, restituční nárok dle § 6 odst. 1 písm. p) zákona o půdě nevznikne (srov. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 25/2006 ze dne 17. 2. 2006, rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 3249/2011 ze dne 17. 4. 2013, či rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 1211/2015 ze dne 20. 1. 2016).

18. Odvolací soud v nyní projednávané věci dovodil, že stát se zmocnil předmětných nemovitostí v roce 1983 v rámci technickohospodářského mapování, resp. prostřednictvím s ním spojených změn v evidenci těchto pozemků. Jak však plyne z výše uvedených obecných východisek, z hlediska naplnění restitučního důvodu dle § 6 odst. 1 písm. p) zákona o půdě je rozhodné uchopení držby, tzn. změna faktického stavu nemovitostí, nikoliv změna jejich evidence. Úvahy odvolacího soudu o tom, jakým způsobem mělo dojít k převzetí pozemků státem bez právního důvodu, tedy nemohou v tomto kontextu obstát. Nejvyšší soud závěr odvolacího soudu do určité míry korigoval, když spatřoval uchopení držby státem v tom, že tento na pozemcích zbudoval komunikaci, resp. že pozemky začlenil do veřejné zeleně. Ačkoliv je možno Nejvyššímu soudu přisvědčit, že jím uváděné skutečnosti – obecně vzato – zakládají faktickou okupaci pozemku, vztaženo na konkrétní okolnosti v nyní projednávané věci s jím provedeným posouzením souhlasit nelze.

19. Stěžovatelky totiž v řízení před obecnými soudy i v ústavní stížnosti namítaly, že se charakter pozemků v období let 1948 až 1989 nijak nezměnil a že tyto byly již dříve užívány obdobným způsobem. Pakliže by se měl prosadit názor, že se pozemků zmocnil bez právního důvodu stát, bylo by třeba prokázat, že stát provedl na těchto pozemcích v uvedeném období změny, z nichž by bylo možno usuzovat, že si je fakticky přisvojil, tzn. že se k nim začal chovat jako jejich vlastník. Toto nicméně v řízení před obecnými soudy prokázáno nebylo, a to ve vztahu k žádné z dotčených nemovitostí.

20. V této souvislosti lze k jednotlivým nemovitostem, které byly předmětem určovací žaloby, uvést následující: pozemky parc. č. XX a parc. č. XX se nachází v prostoru malého náměstíčka před pomníkem věnovaným obětem první světové války, který byl zbudován již v období první republiky. Na části těchto pozemků je umístěna pozemní komunikace, přičemž, přestože o to obecné soudy usilovaly, nepodařilo se jim zjistit, kdy byla tato komunikace vybudována. Z leteckých snímků předložených stěžovatelkami přitom vyplývá, že komunikace na dotčených pozemcích zřejmě v určité podobě existovala již v roce 1953 a pravděpodobně i dříve, čemuž odpovídá i logika umístění pomníku. Jestliže se tedy obecným soudům nezdařilo shromáždit bližší informace o tom, kdy a za jakých okolností komunikace vznikla, nemohou bez dalšího vycházet z toho, že se tak stalo v letech 1948 až 1989 a že se stát tímto způsobem předmětných pozemků fakticky zmocnil.

21. Na pozemku parc. č. XX se pak nachází příjezdy k rodinným domům a zeleň, pozemek parc. č. XX byl v minulosti užíván pro přístup k orné půdě, je na něm nezpevněná polní cesta. Rovněž v případě těchto pozemků nebylo ze strany obecných soudů řádně odůvodněno, kdy a jakým způsobem se měl jejich držby chopit stát. Naopak, doposud učiněná skutková zjištění spíše nasvědčují tvrzení stěžovatelek, že se způsob užívání těchto pozemků historicky nezměnil a že tyto byly vždy veřejně přístupné a byly užívány majiteli sousedících nemovitostí, resp. uživateli přilehlých polností. Z provedeného dokazování nevyplývá, že by na těchto pozemcích stát v období let 1948 až 1989 cokoliv vybudoval či jinak vlastnický zasahoval do poměrů na nich panujících. I ve vztahu k posledně uvedeným pozemkům je proto nutno uzavřít, že nebyl shromážděn dostatek podkladů, aby bylo možno konstatovat jejich převzetí státem bez právního důvodu.

22. Jelikož Ústavní soud shledal, že ze strany obecných soudů nebyl řádně odůvodněn závěr o existenci restitučního nároku dle § 6 odst. 1 písm. p) zákona o půdě, nelze považovat za správný ani jejich závěr, že určovací žalobou docházelo k obcházení restitučních předpisů. Rozpor mezi skutkovými zjištěními učiněnými obecnými soudy a právním posouzením je přitom dle názoru Ústavního soudu natolik zásadní, že zakládá porušení ústavně zaručeného práva stěžovatelek na soudní ochranu a spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti vyhověl a podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) citovaného zákona napadená rozhodnutí zrušil. Ústavní soud takto rozhodl bez nařízení ústního jednání, neboť měl za to, že od něho nelze očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

23. Ústavní soud pro úplnost konstatuje, že neshledal, že by napadenými rozhodnutími bylo porušeno ústavně zaručené právo stěžovatelek na ochranu vlastnictví dle čl. 11 Listiny, neboť otázka, kdo je vlastníkem předmětných nemovitostí, bude předmětem dalšího řízení před obecnými soudy, jehož výsledek Ústavní soud nemínil tímto způsobem předjímat. Ústavní soud ovšem v této souvislosti podotýká, že pakliže by obecné soudy po případném doplnění dokazování dovodily, že stát skutečně předmětné pozemky (nebo některé z nich) převzal bez právního důvodu, měly by při posuzování toho, zda mohli mít právní předchůdci stěžovatelek v době rozhodné pro uplatnění restitučního nároku pochybnost o svém vlastnickém právu, přihlédnout i k výše uvedeným skutečnostem, týkajícím se způsobu užívání předmětných pozemků v době před rokem 1948 a v období následujícím.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 31. března 2020

Vladimír Sládeček
předseda senátu